

MUŞ E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2024/80

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 30/12/2024 tarihli ve 2024/1312 sayılı kararıyla oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
I. GİRİŞ.....	1
II. GENEL BİLGİLER.....	2
A. Kurum Hakkında Genel Bilgiler.....	3
B. Personel.....	3
C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılanlar.....	4
III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	4
A. Fiziksel Koşullar.....	4
B. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri.....	6
C. Beslenme.....	7
D. Sağlık Hizmetleri.....	8
E. Psikososyal Servis Hizmetleri.....	9
F. Eğitsel, Kültürel, Sosyal, Sportif ve Mesleki Faaliyetler.....	9
G. Dış Dünya İle Etkileşim.....	11
IV. DEĞERLENDİRME ve TAVSİYELER.....	11
A. Değerlendirme.....	11
B. Tavsiyeler.....	12
1. Kurum İdaresine Yönelik Tavsiyeler.....	12
2. Muş İl Sağlık Müdürlüğüne Yönelik Tavsiye.....	13
3. Adalet Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler.....	13

KISALTMALAR

BM	: Birleşmiş Milletler
m²	: Metrekare
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
SEGBİS	: Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
TIHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un *“Kapalı Ceza İnfaz Kurumları”* başlıklı 8'inci maddesi şöyledir: *“Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir.”*

5. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarına ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir.

6. Anılan görevin icrası kapsamında 3/9/2024 tarihinde Muş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna¹ *habersiz* bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanları ..., ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ..., ... ile Kurumumuzun talebi üzerine görevlendirilen Hekim ... ve Psikolog ... yer almıştır.

7. Ziyaret, Kurum İdaresi ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Görüşmede; Ziyaret Heyeti tarafından, UÖM, ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiştir. İdareden Kurum kapasitesi, mahpusların² sayısı ve sınıflandırmaları dâhil olmak üzere Kurum hakkında güncel bilgiler edinilmiştir. Ardından farklı suç türünden mahpusların bulunduğu koşullar İdarenin dahil olmadan seçilerek buradaki mahpuslarla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve alıkonulma koşulları yerinde gözlemlenmiştir. Heyet üyeleri tarafından görüşme gerçekleştirilen mahpuslara; TIHEK, ziyaretin amacı ve kapsamı hakkında bilgiler verilmiş; ziyaret sonrasında tespit, değerlendirme ve tavsiyeler içeren rapor hazırlanacağı, ilgili raporun hazırlığında gizliliğe riayet edileceği hususu aktarılmıştır. Görüşmeler sırasında, infaz ve koruma memurları ile diğer idari personel koşullarda bulunmamıştır. Mahpuslarla yapılan görüşmelerin ardından Ziyaret Heyeti, servisler, ortak alanlar ve eklentilerde incelemelerde bulunmuştur. İncelemeler sırasında sağlık servisi, psikososyal servis, eğitim ve öğretim servisi, manevi rehberlik servisi, atölyeler, kamera odası, kantin, açık ve kapalı görüş alanları, avukat görüşme alanı, mutfak, personel yemekhanesi, ziyaretçi odaları, açık ve kapalı spor salonları ziyaret edilmiştir. Ziyaret, Kurum İdaresi ile yapılan son görüşme ile tamamlanmıştır. Son görüşmede ilk tespit ve gözlemler İdareye iletilmiş, ziyaret sonrası hazırlanacak raporun ilgili kurumlarla paylaşılacağı ve tavsiyelerin uygulanmasının takibinin yapılacağı bilgileri paylaşılmıştır.

8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 8/2/2024 tarihli ve 2024/230 sayılı kararı ile Başkanlık makamının 24/8/2024 tarihli ve 40741 sayılı oluruna istinaden 3/9/2024 tarihinde, Muş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. GENEL BİLGİLER

¹ Bundan sonra kısaca Kurum olarak ifade edilecektir.

² Bu raporda kullanılan “mahpus” sözcüğü, ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hükümsüzlüleri ifade etmektedir.

A. Kurum Hakkında Genel Bilgiler

9. Muş il merkezinde bulunan Kurum, 1989 yılında faaliyete geçmiştir. Kuruma toplu taşıma araçları ile ulaşım sağlanabilmektedir.

B. Personel

10. Kurumda toplam 235 personel görev yapmakta olup, personelin ünvan ve sayı dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

ÜN VAN	PERSONEL SAYISI
Kurum Müdürü	1
Kurum İkinci Müdürü	2
İdare Memuru	2
Diş Hekimi	1
Psikolog	3
Sağlık Memuru	3
Öğretmen	1
Memur	2
İnfaz ve Koruma Baş Memuru	3
İnfaz ve Koruma Memuru	184
Bilgisayar İşletmeni	4
Kâtip	3
Sayman	1
Hizmetli	3
Kaloriferci	3
Aşçı	1
Teknisyen	7
Şoför	10
Ambar Memuru	1
TOPLAM PERSONEL	235

11. İdare, Kurum personeline görev alanıyla bağlantılı eğitimler verildiğini ancak işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özelleştirilmiş bir eğitim verilmediğini belirtmiştir.

C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılanlar

12. Kurum 548 kişi kapasiteli olup, artırılmış kapasitesi 660 kişidir.

13. Ziyaret tarihinde Kurumda 465 mahpus bulunmaktadır. Bu mahpusların 6'sı kadın olup, suça sürüklenen çocuk ve anne yanında kalan çocuk bulunmamaktadır.

14. Kurumda 1 engelli mahpus ve 13 kronik hastalığı olan mahpus bulunmaktadır.

15. Kurumda 5 yabancı uyruklu mahpus bulunmaktadır.

III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. Fiziksel Koşullar

16. Kurumda; sağlık servisi, psikososyal servis, manevi rehberlik servisi, spor salonu, kapalı görüş kabinleri, avukat görüşme odaları, eş görüşme odaları, konferans salonu, derslikler, bilgisayar sınıfı, müşahede odaları, Ses ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS) odaları, kütüphane, personel yemekhanesi, hobi atölyeleri, çamaşırhane, terzi atölyesi, doku hasarı ve travma önleyici oda³, mescit, kantin ve merkez kontrol odası bulunmaktadır.

17. Kurum bünyesinde bulunan 56 odanın toplam alanı 2.745 metrekare (m²)'dir. Artırılmış kapasitenin tamamının kullanılması durumunda her mahpus için 4,15 m² ortalama yaşam alanı düşmekte olup mevcut durumda kapasite altında mahpus barındırıldığı için mahpus başına düşen ortalama yaşam alanı daha fazladır.

18. Kurumda 3 sigara içilmeyen koğuş bulunmaktadır.

19. Koğuşlarda tuvalet, banyo, mutfak alanı ve yeteri kadar yatak, dolap, olduğu görülmüştür. Ancak yatak ve dolapların eski ve paslanmış olduğu anlaşılmıştır. İdare, yeni ranza ve dolap tedarik edildiğini, bunların koğuşlara dağıtımının yapılacağını belirtmiştir.

20. Ziyaret Heyetinin engelli koğuşunda yaptığı incelemede; tuvaletin klozet şeklinde olduğu ancak tutunma barı olmadığı tespit edilmiştir.

³ Yumuşak oda ve süngerli oda olarak da bilinmektedir.

21. İdare, mahpuslara Kurum tarafından nevresim ve battaniye verildiğini, eskiyen nevresim ve battaniyelerin yenisiyle değiştirildiğini belirtmiştir. Ziyaret Heyetinin koğuşlarda yaptığı incelemede; bazı mahpusların yastığının bulunmadığı tespit edilmiştir.

22. Koğuşların temizliği mahpuslar tarafından yapılmaktadır. Yapılan ziyaret sırasında; koğuşların ve ortak alanların genel itibarıyla temiz olduğu görülmüştür.

23. İdare, koğuşların havalandırma bahçesine açılan kapılarının açılış ve kapanış saatlerinin mevsim şartlarına göre değiştiğini belirtmiştir. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, havalandırma kapılarının saat 07.00'da açıldığını ve akşam 19.00'da kapandığını ifade etmiştir.

24. Koğuşlarda bulunan acil durum butonlarının çalışır vaziyette olduğu görülmüştür.

25. Kurumun ısıtılması, doğalgaz kullanılan kalorifer sistemi aracılığıyla sağlanmaktadır. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, kışın genel olarak bir ısınma sorunu yaşamadıklarını, peteklerin ısısının yeterli olduğunu ancak binanın eski yapısından kaynaklı olarak kapı ve pencerelerden soğuk hava sızdığını ifade etmiştir. İdare, kapı ve pencerelerden soğuk hava sızması sorununun kantinde satılan kapı ve pencere yalıtım bantlarının kullanımı ile çözülebileceğini belirtmiştir.

26. Kurumun su ihtiyacı 3 adet sondaj kuyusu vasıtasıyla sağlanmaktadır. İdare, sıcak suyun öğleden önce ve öğleden sonra olacak şekilde günde 4 saat kesildiğini, kalan zamanlarda kota uygulanmadığını belirtmiştir.

27. Kurumda 2 adet çamaşır makinesi ve 2 adet kurutma makinesi bulunmaktadır. 20 TL ücret karşılığında çamaşır yıkaması, 25 TL ücret karşılığında çamaşır yıkama ve kurutma işlemi yapıldığı belirtilmiştir.

28. Kurumda ilaçlamanın kurum bünyesinde bulunan ilaçlama makinesiyle düzenli olarak yapıldığı belirtilmiştir.

29. Kurumda 1 yumuşak oda bulunmaktadır. Ziyaret Heyetinin yumuşak odada yaptığı incelemede; odada kamera bulunduğu ancak kamera kayıtları izlendiğinde kör noktaların olduğu, duvarların plastik kaplamasının deforme nedeniyle soyulduğu, odanın içerisinde tuvalet bulunmadığı görülmüştür. İlgili defter kayıtlarından odanın ziyaret tarihinden geriye doğru son 5 yıl içerisinde kullanılmadığı anlaşılmıştır.

30. Ziyaret heyetinin eş görüşme odalarında yaptığı incelemede, odalarda yatak, çarşaf, masa, sandalye, banyo ve tuvalet olduğu görülmüş ancak temizlik noktasında eksiklikleri olduğu tespit edilmiştir. Yapılan evrak incelemesinde son 1 yıl içerisinde 78 mahpusa eş görüşme ödülü verildiği anlaşılmıştır.

31. Ziyaret Heyetinin merkez kontrol odasında yaptığı incelemede, Kurumda toplam 120 adet güvenlik kamerası, 4 adet yaka kamerası ve kameralarla bağlantılı 18 adet monitör

bulunduğu görülmüş; ziyaret tarihinde 4 adet güvenlik kamerasının, 1 adet yaka kamerasının ve 2 adet monitörün çalışmadığı tespit edilmiştir. Kurumda yer alan ve ziyaret tarihinde boş olan 2 çocuk koğuşu haricindeki diğer koğuşlarda kamera bulunmadığı görülmüştür. İdare, kamera sayısının artırılarak kör nokta kalmayacak şekilde düzenleme yapılması için ödenek talebinde bulunduğunu belirtmiştir. Geçmişe dönük kamera kayıtlarının en fazla 4 aya kadar izlenebildiği anlaşılmıştır.

B. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri

32. İdare, mahpusların kuruma kabul işlemlerinin; mahkûmiyete ilişkin evrakların incelenmesi, mahpusun beraberinde getirdiği eşyaların X-Ray cihazından geçirilmesi, mahpusun duyarlı kapıdan geçirilmesi ve detaylı üst aramasının yapılarak geçici koğuşa yerleştirilmesi şeklinde olduğunu belirtmiştir.

33. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslardan bir kısmı, Kuruma giriş ve çıkışlarda yapılan detaylı arama esnasında önlük verilmediğini ifade etmişken, bir kısmı detaylı arama sırasında önlük verildiğini ifade etmiştir. İdare, mahpusun ilk kabulünde, dışarıdan hiçbir şekilde görülemeyeceği ve görüntü kaydeden bir cihazın bulunmadığı bir odada, kişiye önlük verilerek onur kırıcı ve rencide edici bir müdahalede bulunmaksızın önce üst kıyafetlerinin sonra alt kıyafetlerinin kontrolünü gerçekleştirip, üst arama tutanağının tutularak işlemlerin tamamlandığını belirtmiştir. Ziyaret Heyetinin mahkum kabul kısmında yaptığı incelemede, aramaların kamera bulunmayan odalarda gerçekleştirildiği, arama odalarında tek kullanımlık önlük bulunduğu görülmüştür.

34. İdare, Kuruma kabulü yapılan mahpuslara Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan “Hükümlü ve Tutuklu El Kitabı”nın verildiğini belirtmiştir. Söz konusu kitabın çok sayıda kopyasının mahkûm kabul bölümünde olduğu görülmüş ancak ilgili kitabın yabancı dilde çevirilerinin bulunmadığı görülmüştür.

35. İdare, sayımların sabah ve akşam olmak üzere günde 2 defa, yaz aylarında havalandırma bahçesinde, kış aylarında ise ortak kullanım alanında gerçekleştirildiği belirtmiştir. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar da söz konusu durumu teyit etmiştir.

36. İdare, mahpus dilekçelerinin sabah sayımlarında toplandığını, talep olması durumunda dilekçe çıkış numaralarının mahpuslara verildiğini belirtmiştir. Mahpuslarla gerçekleştirilen görüşmelerde, dilekçelerin toplanması ve işleme konulması noktasında sorun yaşanmadığı ifade edilmiştir. Öte yandan, resmi kurum ve kuruluşlardan gelen evrakların kapalı zarfla gelmesi halinde dahi açıldığını ifade eden mahpuslar bulunmaktadır.

37. Son 1 yıl içerisinde Kurum personeli hakkında işkence ve kötü muamele iddiası içeren şikâyet bulunmadığı bilgisi edinilmiştir.

38. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, Kurum personeli tarafından kendilerine yönelik işkence veya kötü muamele teşkil edebilecek herhangi bir davranışta bulunulmadığını, genel olarak Kurum personelinin kendilerine yönelik tutum ve davranışlarından memnun olduklarını ifade etmiştir.

C. Beslenme

39. İdare, yemeklerin Genel Bütçe Ambar Birimi ve aşçı veya görevli personel tarafından haftalık olarak belirlenen yemek listeleri doğrultusunda Kurum mutfağında hazırlandığını belirtmiştir. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, öğle yemeklerinin lezzet, miktar ve çeşitliliğinin yeterli olduğunu ancak kahvaltı ve akşam yemeklerinin lezzet, miktar ve çeşitliliğinin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Ziyaret sırasında, öğle yemeği Ziyaret Heyeti tarafından Kurumda yenilmiş; öğle yemeğinin lezzet, miktar ve çeşitliliği yeterli bulunmuştur. Haftalık yemek listeleri üzerinden yapılan incelemedeyse; öğle yemeklerinde 3 çeşit yemek bulunurken akşam yemeklerinde 2 çeşit bulunduğu görülmüştür.

40. Tüm yemek çeşitlerine ait numunelerin 72 saat boyunca muhafaza edildiği gözlemlenmiştir.

41. İdare, hastalıkları nedeniyle diyet yemekleriyle beslenmesi gereken mahpuslara hekim raporları kapsamında yemekler verildiğini; vegan veya vejetaryen olduklarını dilekçe ile bildiren mahpuslarsa beslenme tercihlerine uygun yemek verilmesinde gerekli özenin gösterildiğini belirtmiştir.

42. İdare, mahpusların içme suyu ihtiyacının şebeke suyuyla karşılandığını buna ek olarak mahpusların kantinden de içme suyu temin edebildiklerini belirtmiştir. Ziyaret Heyetinin yaptığı evrak incelemesinde; Kurumda kullanılan suyun 3/7/2024 tarihinde İl Sağlık Müdürlüğü tarafından analiz edildiği ve analiz sonucunun 17/2/2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik’e uygun olduğu görülmüştür.

43. İdare, kantinde satılan ürün çeşitlerini ve satış fiyatlarını gösteren listelerin güncel olarak merkezi yayın kanalından paylaşıldığı bilgisini vermiştir. Görüşülen mahpuslar, kantin ürün çeşitliliğinin yetersiz olduğunu ifade etmiş; kantinde satılan ürün çeşitlerini ve satış fiyatlarını gösteren listelerin fiziksel olarak koğuşlara dağıtılması talebinde bulunmuştur.

Ziyaret Heyetinin kantinde yaptığı incelemede, hazır yiyecek, kahvaltılık ve kişisel hijyen malzemeleri noktasında eksiklikler bulunduğu değerlendirilmiştir.

D. Sağlık Hizmetleri

44. Kurumun sağlık biriminde; 1 hekim, 2 diş hekimi, 1 diş teknisyeni ve 3 sağlık memuru görev yapmaktadır. Hekim İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilmiş olup haftanın 3 günü öğleden sonraları hizmet vermektedir. Kurum kadrosunda sürekli görev yapan diş hekimine ek olarak İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen 1 diş hekimi ve 1 diş teknisyeni haftanın 4 günü öğlene kadar hizmet vermektedir.

45. Kuruma 45 günde bir, İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen psikiyatri uzmanı hekim geldiği belirtilmiştir.

46. İdare, sağlık biriminde kontrolü kullanıma tabi psikiyatrik ve nöropatik ilaçların kilitli odada saklandığını, bu ilaçların uzman hekimin belirlemiş olduğu doz ve aralıklarda hazırlanıp imza karşılığında mahpuslara verildiğini belirtmiştir. Ziyaret Heyetinin bu odada yaptığı incelemede; ilaçların düzenli ve sistematik bir şekilde tasnif edildiği görülmüştür.

47. Ziyaret tarihinden geriye doğru son 1 yıl içerisinde sağlık servisi tarafından 5.675 aile hekimliği muayenesi, 1.586 diş hekimliği muayenesi ve 984 hastaneye sevk işlemi gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

48. İdare, mahpusların muayene taleplerinin dilekçe vasıtasıyla alındığını belirtmiş, acil veya kronik rahatsızlıkları bulunanlara öncelik verilerek günlük ortalama 50-60 hastanın muayene edildiği bilgisini vermiştir. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, 2 haftada bir sağlık servisine çıkabildiklerini, gerekli durumlarda hastane sevklerinin yapıldığını, reçete edilmiş ilaçların kısa süre içerisinde temin edildiğini, sağlık hizmetlerine erişimde genel olarak bir problem yaşamadıklarını ifade etmiştir.

49. Kurum sağlık servisinde mesai saatleri dışında sağlık memuru bulunmadığı öğrenilmiştir.

50. Sağlık servisinde görevli hekimle yapılan görüşmede, sağlık servisinde ilaç ve otoskop cihazı, snellen eşeli gibi eksikliklerin bulunduğu belirtilmiştir.

51. Ziyaret Heyetinin sağlık servisinde yaptığı incelemede, muayene taleplerinin karşılandığı, sağlık talebine ilişkin dilekçelerin düzenli olarak arşivlendiği ve elektronik ortama işlendiği, serviste acil bir müdahale için gerekli teçhizatın olduğu, kullanılan ilaçların son kullanma tarihlerinin geçmediği görülmüştür.

52. Sağlık biriminde diş sağlığı hizmetleri için kullanılan iki muayene odası bulunmaktadır. Ziyaret Heyeti tarafından bu odalar incelenmiş olup ekipmanın yeterli olduğu ancak diş ünitesinin temiz olmadığı görülmüştür.

E. Psikososyal Servis Hizmetleri

53. Kurumun psikososyal servisinde; 3 psikolog ve 2 infaz ve koruma memuru görev yapmaktadır.

54. Ziyaret tarihinden geriye doğru son 1 yıl içerisinde psikososyal servis tarafından 2.121 bireysel görüşme ve 364 aile görüşmesi gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

55. İdare, görüşme formları ve bireysel görüşmeler sonucunda intihar veya kendine zarar verme riski taşıdığı gözlemlenen mahpuslara yönelik vaka toplantısı ve risk değerlendirme toplantısı düzenlendiğini belirtmiştir.

56. İdare, bağımlılıkla mücadele kapsamında Yeşilay Danışmanlık Merkezi ile iş birliği yapıldığını belirtmiştir.

57. Kurum binasının fiziksel sınırlılıkları nedeniyle bireysel görüşmeler ve grup çalışmaları için kullanılabilecek oda olmadığı, bireysel görüşmelerin psikososyal servis çalışanlarının kullandığı odada yapıldığı görülmüştür.

58. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, psikoloğa çıkma taleplerinin karşılandığını, psikologlarla bireysel görüşmeler yaptıklarını ifade etmiştir.

F. Eğitsel, Kültürel, Sosyal, Sportif ve Mesleki Faaliyetler

59. Kurumun eğitim ve öğretim servisinde; 1 öğretmen ve 3 infaz ve koruma memuru; manevi rehberlik biriminde Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 1 imam ve 2 vaiz ile 2 infaz ve koruma memuru görev yapmaktadır.

60. İdare, Kurumda farklı düzeylerde eğitimine devam eden toplam 166 mahpus olduğunu belirtmiştir.

61. İdare, Kurumda bulunan kütüphanede toplam 3.889 adet kitap bulunduğunu, mahpusların aynı zamanda İl Halk Kütüphanesinden de yararlanabildiğini belirtmiştir. Ziyaret Heyetinin Kurumda bulunan kütüphanede yaptığı incelemede, yabancı dilde kitap sayısının yetersiz olduğu değerlendirilmiştir.

62. İdare, mahpusların Kurum kütüphanesinden 4, İl Halk Kütüphanesinden 4 ve kendilerine ait kitaplarından 3 adet olmak üzere toplam 11 adet kitabı yanlarında

bulundurabildiğini belirtmiştir. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, kütüphaneden aldıkları kitapların değişiminin 15 günde bir yapıldığını ifade etmiştir.

63. İdare, Kurumda bulunan 1 adet kapalı ve 1 adet açık spor salonundan her koğuşun, açık görüş haftaları hariç, haftada 1 defa açık spor salonuna, takip eden haftada 1 defaysa kapalı spor salonuna çıkabilecek şekilde yararlanabildiğini belirtmiştir. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, kapalı spor salonunda çok fazla aktivite yapılamadığını ifade etmiştir. Ziyaret Heyetinin kapalı spor salonunda yaptığı incelemede; salonun fiziksel koşulları itibarıyla onarım ihtiyacı olduğu, basketbol potasının kırık olduğu, spor ekipmanı sayısının yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

64. Ziyaret Heyetinin kapalı spor salonunun geçmiş kullanımına ilişkin kamera kayıtları üzerinde yaptığı incelemede; her koğuşun spor salonunu kullanma süresinin 35 dakika olduğu görülmüştür.

65. 2016 yılında kar yağışı nedeniyle açık spor salonu (halı saha) alanının çöktüğü, halen tamir edilmediği öğrenilmiştir.

66. Kurumda aktif olarak devam eden kurslar ve haftalık ders saatlerine ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Aktif Olarak Devam Eden Kurs	Haftalık Ders Saati
Aşçılık	10
1'inci Kademe Okuma Yazma	10
Girişimcilik	10
İşaret Dili	10
Saç ve Sakal Kesimi	40
Tarih Kursu (Sınavlara Yönelik YKS-KPSS)	10
Tığ Örucülüğü	40

67. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, kursların sayısının ve çeşitliliğinin artırılması talebinde bulunmuştur. İdare, Kurumda devam etmekte olan 7 farklı kursa ek olarak 9 farklı kursun açılmasının planlandığını belirtmiştir.

68. Kurumda 1 adet hobi atölyesi bulunduğu görülmüştür.

69. İdare, Kurumda iş yurdu bünyesinde kantin, çamaşır atölyesi, terzi-tekstil atölyesi ve fotoğraf atölyesi olmak üzere toplamda 4 adet iş kolu bulunduğunu; kantinde 4, çamaşır atölyesinde 1, terzi-tekstil atölyesinde 7 mahpusun çalıştırıldığını belirtmiştir.

G. Dış Dünya İle Etkileşim

70. Kurumda 23 adet ankesörlü telefon bulunmaktadır. İdare, mahpusların mevzuata uygun olarak, haftada 10 dakika telefonla görüşme hakkının bulunduğunu belirtmiştir. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, haftada 10 dakika telefonla görüşme haklarının kullandırıldığını ifade etmiştir.

71. Kurumda Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyonu Projesi kapsamında oluşturulmuş görüntülü görüşme sisteminin mevcut olmadığı görülmüştür.

72. Kurumda açık görüş için tasarlanmış özel bir alan bulunmadığından koridor kısmında oluşturulan alanda açık görüşlerin yapıldığı gözlemlenmiştir. Kapalı görüşler için kullanılan 18 adet görüş kabini bulunmaktadır.

73. İdare, mahpusların ayda bir açık görüşe, üç defa da kapalı görüşe çıktıklarını belirtmiştir. Kurumda açık görüş ve kapalı görüş süresinin 40 - 45 dakika arası olduğu görüşlere ilişkin geçmişe dönük kamera kayıtlarının izlenmesiyle anlaşılmıştır.

74. Görüşme gerçekleştirilen mahpuslar, avukat görüşme odasında avukatları ile görüşebildiklerini, bu konuda herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmadıklarını ifade etmiştir. Ziyaret Heyetinin avukat görüşme odalarında yaptığı incelemede; odalarda kamera olmadığı görülmüş, odalardaki seslerin dışarıdan duyulmadığı test edilmiştir.

75. Koşullarda bulundurulabilen televizyonlarda 23 adet televizyon kanalının mevcut olduğu, ancak İdarenin duyuru gibi amaçlarla kullandığı kanal dâhil olmak üzere kanalların bir kısmının sistem arızası nedeniyle bozuk olduğu görülmüştür.

IV. DEĞERLENDİRME ve TAVSİYELER

A. Değerlendirme

76. TİHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Kurum tarafından, Ziyaret Heyetinin bütün bölümlere bekletilmeksizin erişimi sağlanmıştır. Bu çerçevede, Kurum Müdürünün ve Kurum personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları Ziyaret Heyeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. Kurum İdaresine Yönelik Tavsiyeler

77. Kurumda görevli personelin hizmet içi eğitim müfredatına, insan hakları ile işkence ve kötü muamele eğitimlerinin dâhil edilmesi,

78. Koşullarda bulunan eski ve paslanmış ranza ve dolapların yenilenmesi için yapılan çalışmaların hızlandırılması,

79. Mahpusların engellilik veya kronik hastalık nedeniyle yerleştirildiği koğuşun erişilebilirlik şartlarını taşıyacak şekilde düzenlenmesi; bu kapsamda tuvaletlere ve banyolara tutunma barları yapılması⁴,

80. Yastık eksikliği bulunan mahpuslara kullanabilecekleri yastık temin edilmesi⁵,

81. Yumuşak odada yer alan kamera açılarının düzenlenmesi, duvar kaplamalarının yenilenmesi ve tuvalet alanı oluşturulması,

82. Kamera sistemiyle bağlantılı olarak; ilk etapta Kurumdaki çalışmayan kameraların onarılması; bunun akabinde mevcut kamera sisteminin güncellenmesi ve kamera sayısının artırılarak kör nokta kalmayacak şekilde düzenleme yapılması için girişimlerde bulunulması,

83. Eş görüşme odalarının temiz tutulmasına özen gösterilmesi,

84. Detaylı arama sırasında istisnasız olarak tüm mahpuslara tek kullanımlık önlük verilmesi⁶,

85. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan “Hükümlü ve Tutuklu El Kitabı”nın yabancı dilde çevirilerinin yabancı uyruklu mahpuslara verilmek üzere hazır bulundurulması⁷,

86. Mahpusların resmi kurumlara hitaben yazdığı dilekçe ve ekleri ile bunlara gelen

⁴ BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü Maddesi: “*Taraf Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar.*”

⁵ Birleşmiş Milletler, Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar, Kural 13: “*Mahpuslara kalmaları için ayrılan bütün yerlerde ve özellikle uyumak için kaldıkları yerlerde, iklim şartlarına ve ayrıca metreküpteki hava miktarına, asgari metrekare alana, ışıklandırmaya, ısıtmaya ve havalandırmaya gerekli özen gösterilerek sağlıklı ilgili bütün gereksinimler karşılanır.*”

⁶ Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 34'üncü Maddesi: “(a) ...Arama sırasında hükümlüye tek kullanımlık giyim önlüğü verilir. b) Arama sırasında önce beden üst kısmındaki giysiler çıkartılır, beden alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkartılır. Bu giysiler de mutlaka aranır.”

⁷ Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 22'nci Maddesi “*Hükümlülere, kuruma alındıklarında uygulanacak iyileştirme çalışmaları, disiplin suçları ve cezaları, bilgi edinme ve şikâyet yolları, hak ve sorumlulukları gibi konular ile kurumdaki yaşam biçimine uyum sağlamaları için gereken bilgiler, kurum yöneticileri tarafından sözlü olarak anlatılır ve yazılı olarak tebliğ olunur.*”

yanıtların denetlenmeden ilgisine teslim edilmesi⁸,

87. Yemek listeleri hazırlanırken, iaşe bedelleri ölçüsünde öğünler arası dengeli dağılıma özen gösterilmesi,

88. Kantinde satılan ürün çeşitliliğinin artırılması, ürün çeşitlerini ve satış fiyatlarını gösteren listelerin fiziksel olarak koğuşlara dağıtılması,

89. Sağlık servisinde ihtiyaç duyulan ilaç, otoskop cihazı, snellen eşeli gibi eksikliklerin giderilmesi,

90. Diş ünitesinin temizliğine azami özenin gösterilmesi,

91. Kütüphanede kayıtlı olan yabancı dilde kitap sayısının imkânlar ölçüsünde artırılması,

92. Kapalı spor salonundaki onarım ihtiyacının giderilmesi, yeteri kadar spor ekipmanı temin edilmesi,

93. Kar yağışı nedeniyle hasar gören halı saha alanının onarılması,

94. Kurumdaki kursların sayı ve çeşitliliğinin artırılması çalışmalarının hızlandırılması⁹,

95. Televizyon kanallarının bir kısmının bozuk olmasına neden olan sistem arızasının giderilmesi

hususları tavsiye edilmektedir.

2. Muş İl Sağlık Müdürlüğüne Yönelik Tavsiye

96. Kurumda acil durumlar oluşması ihtimaline karşı mesai saatleri dışında da çalışacak en az 1 sağlık memurunun görevlendirilmesinin değerlendirilmesi

hususları tavsiye edilmektedir.

3. Adalet Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler

97. Görüntülü görüşme sisteminin bulunduğu farklı ceza infaz kurumlarında kalan benzer durumdaki mahpusların infaz koşullarıyla farklılığa yol açtığından hareketle; Akıllı

⁸ Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 76'ncı Maddesi: "...(4) Hükümlü tarafından resmi makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tâbi değildir..."

⁹ Birleşmiş Milletler, Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar, Kural 105: "Mahpusların ruhsal ve fiziksel sağlıkları için her kurumda eğlendirici ve kültürel faaliyetler düzenlenir."

Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyonu Projesi kapsamında görüntülü görüşme sistemi oluşturulması

hususları tavsiye edilmektedir.